

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 328/05-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Eduarda Bárányu a Ľubomíra Dobríka vo veci sťažnosti spoločnosti M., a. s., B., zastúpenej advokátom JUDr. P. S., B., pre namietané porušenie jej základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a 4 v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jej práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Obo 65/2005 z 31. mája 2005 na neverejnom zasadnutí 29. marca 2006 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo spoločnosti M., a. s., podľa čl. 20 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jej právo podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Obo 65/2005 z 31. mája 2005 p o r u š e n é b o l i .

2. Zrušuje uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Obo 65/2005 z 31. mája 2005 a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, aby v nej znovu konal a rozhodol.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je p o v i n n ý zaplatiť náhradu trov konania spoločnosti M., a. s., v sume 3 046,50 Sk (slovom tritisícštyridsaťšesť slovenských korún a päťdesiat halierov) na účet jej právneho zástupcu advokáta JUDr. P. S., B., do pätnástich dní od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti spoločnosti M., a. s., vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 328/05-13 z 30. novembra 2005 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť spoločnosti M., a. s., B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. P. S., B., v časti v ktorej namietala porušenie jej základných práv podľa čl. 12 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj jej práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dodatkový protokol k dohovoru“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Obo 65/2005 z 31. mája 2005 (ďalej aj „uznesenie z 31. mája 2005“).

Z obsahu sťažnosti sťažovateľky vyplýva, že V., a. s. (ďalej len „žalobkyňa“), sa žalobou z 28. augusta 1996 podanou na Krajskom súde v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) domáhala proti žalovanému – Ing. K. G., bytom L. (ďalej len „žalovaný“), zaplataenia pohľadávok vo výške 30 413 767,24 Sk. Žalobkyňa v tejto veci vedenej pod sp. zn. 49 Cb 330/96 zaplatila 6. novembra 1997 súdny poplatok vo výške 500 000 Sk.

Podľa § 524 Občianskeho zákonníka a na základe zmluvy o postúpení pohľadávok z 28. júna 2000 žalobkyňa s účinnosťou od 30. júna 2000 postúpila pohľadávky voči žalovanému spoločnosti S., a. s., B., ktorá následne túto pohľadávku postúpila sťažovateľke

na základe zmluvy o postúpení pohľadávok z 23. januára 2004 s účinnosťou od 27. januára 2004.

Uznesením krajského súdu sp. zn. 51-24 K 14/01 zo 14. júla 2004 bol na majetok žalovaného vyhlásený konkurz, do ktorého sťažovateľka ako veriteľ prihlásila i pohľadávky uplatnené v konaní vedenom po sp. zn. 49 Cb 330/96.

Krajskému súdu sťažovateľka 7. decembra 2004 zaslala podanie podľa § 92 ods. 2 a § 96 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), ktoré obsahovalo návrh na zámenu účastníka v predmetnom konaní, späťvzatie žalobného návrhu v celom rozsahu a žiadosť o vrátenie súdneho poplatku, pretože v tomto konaní nebolo dovtedy uskutočnené pojednávanie.

Uznesením z 15. decembra 2004 krajský súd pripustil zámenu na strane žalobcu S., a. s., na sťažovateľku. Uznesením č. k. 49 Cb 330/96-Pú-110 z 12. januára 2005 (doručeným sťažovateľke 17. januára 2005) krajský súd konanie v uvedenej veci zastavil, žiadnemu z účastníkov konania náhradu trov konania nepriznal a súčasne rozhodol o tom, že sťažovateľke zaplatený súdny poplatok nevráti. V odôvodnení svojho uznesenia krajský súd uviedol, že podľa „§ 13 ods. 3 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v znení neskorších predpisov, o vrátení súdneho poplatku podľa § 11 nemôže súd rozhodnúť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol zaplatený“.

Sťažovateľka podala voči uzneseniu z 12. januára 2005 odvolanie, ktorým navrhla, aby najvyšší súd toto uznesenie zmenil tak, že určí, aby sa jej zaplatený súdny poplatok vo výške 500 000 Sk vrátil krátený o sumu 100 Sk. V prípade, ak by najvyšší súd predmetné uznesenie nezmenil, navrhla sťažovateľka, aby vyššie uvedené uznesenie v napadnutej časti zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Pre prípad, ak by sa najvyšší súd stotožnil s právnym názorom krajského súdu, sťažovateľka žiadala, aby najvyšší súd umožnil v predmetnej veci podať dovolanie podľa § 238 ods. 3 písm. a) OSP.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 3 Obo 65/2005 z 31. mája 2005 doručeným sťažovateľke 13. júna 2005 potvrdil napadnuté uznesenie z 12. januára 2005 a zároveň návrhu sťažovateľky na pripustenie dovolania nevyhovet.

Krajský súd uznesením č. k. 49 Cb 330/96-Pú-110 z 12. januára 2005 a najvyšší súd uznesením sp. zn. 3 Obo 65/2005 z 31. mája 2005 porušili sťažovateľkine práva podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a právo podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru.

Zaplatený súdny poplatok považuje sťažovateľka za majetok, ktorý sa nadobúda právoplatným výrokom všeobecného súdu o jeho vrátení po zastavení konania v súlade s ustanovením § 11 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“), a preto podľa nej požíva v celom rozsahu ochranu podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, ako aj podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru.

Sťažovateľka namietala, že nárok na vrátenie zaplateného súdneho poplatku podľa § 11 ods. 3 prvej vety zákona o súdnych poplatkoch mohol vzniknúť najskôr až po procesnom úkone poplatníka (sťažovateľky) o účinnom späťvzatí žaloby bez ohľadu na to, aký čas uplynul od jeho zaplatenia.

Krajský súd, ako aj najvyšší súd odôvodnili nevrátenie súdneho poplatku sťažovateľke ustanovením § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, podľa ktorého o vrátení poplatku podľa § 11 tohto zákona nemôže súd rozhodnúť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol zaplatený.

Pri výklade § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch je podľa sťažovateľky v prvom rade potrebné venovať pozornosť zmyslu a účelu inštitútu vrátenia súdneho poplatku, pričom výklad tohto ustanovenia nesmie obmedzovať, resp. brániť v reálnom uplatnení základného práva zaručeného v čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru. Zmyslom a účelom § 11 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch je vrátenie

súdneho poplatku poplatníkovi v prípade späťvzatia návrhu na začatie konania pred prvým pojednávaním, pretože súd vo veci samej nevykonal žiaden úkon.

Napriek tomu, že § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch neposkytuje možnosť vrátenia súdneho poplatku, ak od konca roka, v ktorom bol zaplatený, uplynuli tri roky, generálne pre všetky prípady ustanovené v § 11 zákona o súdnych poplatkoch, tak v prípade vrátenia poplatku podľa § 11 ods. 3 tohto zákona nie je možné predmetné ustanovenie aplikovať. V prípade späťvzatia návrhu totiž podľa sťažovateľky nárok na vrátenie súdneho poplatku vzniká dňom účinnosti procesného úkonu týkajúceho sa späťvzatia návrhu, pretože dovedy bol súdny poplatok zaplatený dôvodne.

Logicky žiadny nárok nemôže zaniknúť skôr ako vznikne, preto aj nárok na vrátenie súdneho poplatku podľa § 11 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch mohol vzniknúť až po späťvzatí návrhu pred prvým pojednávaním a zaniknúť najskôr uplynutím troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom sa mal poplatok vrátiť.

Pokiaľ teda krajský súd a najvyšší súd aplikovali na prípad vrátenia poplatku pre späťvzatie návrhu na začatie konania pred prvým pojednávaním ustanovenie § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, nezohľadnili tak zmysel a účel inštitútu vrátenia poplatku podľa § 11 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch a nimi použitý výklad vyššie uvedených ustanovení zákona o súdnych poplatkoch v konečnom dôsledku porušuje základné právo sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, ako aj jej právo podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru.

Nevrátenie zaplateného súdneho poplatku z tohto pohľadu nemá oporu v zákone o súdnych poplatkoch a opiera sa výlučne o nepresné znenie ustanovenia § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch. Tento právny názor sťažovateľka opiera aj o judikatúru najvyššieho súdu – uznesenie sp. zn. 3 Obo 33/2000, ktoré je v úplnom rozpore s napadnutým uznesením najvyššieho súdu.

Na základe vyššie uvedených skutočností sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala, aby ústavný súd nasledovne rozhodol, že:

„Základné právo spoločnosti M., a. s., B. podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky Uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici č. 49 Cb 330/96-Pú-110 zo dňa 12. 01. 2005 v spojení s Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 3 Obo 65/2005 zo dňa 31. 05. 2005 porušené bolo.

Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici č. 49 Cb 330/96-Pú-110 zo dňa 12. 01. 2005 v spojení s Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 3 Obo 65/2005 zo dňa 31. 05. 2005 v časti výroku o nevrátení súdneho poplatku, ktorým bolo rozhodnuté o nevrátení zaplateného súdneho poplatku vo výške 499.900,- Sk sťažovateľovi, sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.

Krajský súd v Banskej Bystrici je povinný vrátiť spoločnosti M., a. s. zaplatený súdny poplatok vo výške 499.900,- Sk na jeho účet do 15 dní od právoplatnosti nálezu.“

Na základe výzvy ústavného súdu sa k predmetnej sťažnosti podaním z 21. októbra 2005 vyjadril najvyšší súd prostredníctvom svojho predsedu. Predseda najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení vo vzťahu k rozdielnym právnym názorom vysloveným v napadnutom rozhodnutí najvyššieho súdu a v jeho rozhodnutí sp. zn. 3 Obo 33/2003 z 24. februára 2000 uviedol: *„Neprišlúcha mi hodnotiť, ktorý z dvoch rozdielných právnych názorov je správny. Prikláňam sa však skôr k názoru, že zo systematického usporiadania §§ 11 a 13 zákona vyplýva, že § 11 upravuje jednotlivé prípady vrátenia poplatkov (podmienky pre vrátenie) a § 13 lehoty pre uskutočnenie niektorých úkonov, ku ktorým dochádza v konaní o poplatkoch (ods. 1 lehota na vyrubenie poplatkov, ods. 2 lehota na vymáhanie poplatkov, ods. 3 lehota na vrátenie poplatkov). V § 13 ods. 3 je odkaz na § 11 bez toho, aby bola stanovená výnimka z pravidla, ktoré § 13 ods. 3 zavádza. Z uvedeného treba zrejme dospieť k záveru, že § 13 ods. 3 sa vzťahuje na všetky prípady vrátenia súdnych poplatkov, ktoré sú upravené v § 11. Z toho vyplýva, že vždy, teda aj pri späťvzatí návrhu pred začatím prvého pojednávania, sa má doba, po uplynutí ktorej už nemožno o vrátení poplatku rozhodnúť, počítať od zaplatenia poplatku.*

V tejto súvislosti považujem za užitočné pripojiť staršie rozhodnutie NS SR vydané 17. apríla 1998 sp. zn. 4 Obo 218/97, ktorým odvolací súd rozhodol v obdobnej procesnej situácii. Na rozdiel od veci, ktorá je predmetom sťažnosti však tu bola žaloba vzatá späť cca 5 mesiacov po podaní žaloby, teda viac ako tri roky do skončenia doby, v ktorej môže súd rozhodnúť o vrátení poplatku. Doba stanovená v § 13 ods. 3 uplynula preto, že súd o späťvzatie rozhodol až päť rokov po tom, ako žalobca vzal žalobu späť. Vo veci, ktorá je predmetom sťažnosti však bola žaloba vzatá späť takmer 8 rokov potom, ako bol poplatok zaplatený, teda viac ako 4 roky potom ako už uplynula lehota stanovená v § 13 ods. 3 zákona.“

Podaním z 13. januára 2006 predseda najvyššieho súdu ústavnému súdu na základe jeho žiadosti oznámil, že netrvá na tom, aby ústavný súd konal vo veci samej na verejnom ústnom pojednávaní, a súhlasí s upustením od neho.

Právny zástupca vo svojom podaní zo 17. januára 2006 ústavnému súdu oznámil, že netrvá na tom, aby sa v tejto veci konalo ústne pojednávanie, a zároveň sa vyjadril k stanovisku predsedu najvyššieho súdu z 21. októbra 2005. Vo svojom vyjadrení predovšetkým zdôraznil, že právny názor predsedu najvyššieho súdu, podľa ktorého sa § 13 ods. 3 vzťahuje na všetky prípady súdnych poplatkov, ktoré sú upravené v § 11, je „v príkrom rozpore s presvedčivou a logickou právnou argumentáciou najvyššieho súdu“ uvedenou v uznesení najvyššieho súdu sp. zn. 3 Obo 33/2003 z 24. februára 2000, ktorou sa sťažovateľka riadila aj pri uzatváraní zmluvy o postúpení pohľadávok z 23. januára 2003, t. j. túto zmluvu uzatvárala v presvedčení, že po späťvzatie návrhu na začatie konania jej bude súdny poplatok v súlade s doterajšou judikatúrou súdov vrátený.

Vzhľadom na vyššie uvedené považuje sťažovateľka uznesenie z 31. mája 2005 za „vážne narušenie svojej právnej istoty i zásad spravodlivosti, ktorými sa musia všeobecné súdy riadiť pri svojej rozhodovacej činnosti“. Sťažovateľka následne ústavnému súdu navrhla, aby nálezom jej sťažnosti v časti prijatej na ďalšie konanie vyhovel a rozhodol, že základné právo sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 a 4 v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy a jej právo podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru uznesením najvyššieho súdu

z 31. mája 2005 porušené bolo, zrušil uznesenie z 31. mája 2005 a vec vrátil na ďalšie konanie najvyššiemu súdu a priznal sťažovateľke náhradu trov konania vo výške 3 046,50 Sk.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania, ako aj z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

Návrhom doručeným 28. augusta 1996 krajskému súdu sa žalobkyňa domáhala od žalovaného zaplata sumy 31 682 695,74 Sk s príslušenstvom.

Krajský súd na základe úpravy zákonného sudcu z 30. októbra 1997 vyzval žalobkyňu na zaplata súdneho poplatku za podaný návrh vo výške 500 000 Sk a súčasne doručil kópiu podanej žaloby žalovanému, aby sa k nej v lehote 15 dní vyjadril pod hrozbou rozhodnutia veci rozsudkom pre zmeškanie. Podaním zo 7. novembra 1997 žalobkyňa krajskému súdu oznámila splnenie poplatkovej povinnosti.

Krajský súd na základe pokynu zákonného sudcu zo 14. apríla 1998 opätovne doručoval zásielku s podanou žalobou na novú adresu žalovaného uvedenú na vrátenej zásielke poštovým doručovateľom, zásielku sa však opäť nepodarilo doručiť. Vo veci konajúci sudca pokynom z 15. júla 1998 nechal vyžiadať z Centrálnej evidencie pobytu obyvateľov Banská Bystrica (ďalej len „CEPO“) oznámenie adresy žalovaného. Odpoveď na jeho výzvu mu bola doručená 27. júla 1998 (avšak rodné číslo K. G. uvádzané v odpovedi bolo odlišné od rodného čísla žalovaného v tomto konaní). Predmetný rozpor sa na základe pokynu sudcu z 9. septembra 1998 krajský súd pokúsil opätovnou výzvou adresovanou CEPO odstrániť. Odpoveď CEPO bola krajskému súdu doručená 22. septembra 1998. Opätovne išlo o potvrdenie o trvalom pobyte K. G. s iným rodným číslom než bolo rodné číslo žalovaného. V spisovom materiáli boli ďalej pripojené kópie listín z iného spisu krajského súdu týkajúcich sa zisťovania pobytu žalovaného od mesta L.,

ako aj od Obvodného oddelenia Policajného zboru L. (okrem trvalej adresy, na ktorej zásielky nepreberal, nebolo zistené iné miesto jeho pobytu).

Výzvou z 2. októbra 1998 okresný súd vyzval žalobkyňu na oznámenie miesta pobytu žalovaného. Žalobkyňa mu listom doručeným 15. októbra 1998 oznámila novú adresu, na ktorej by sa žalovaný mohol zdržiavať. Krajský súd následne o preverenie tejto informácie listom z 26. októbra 1998 požiadal Obvodné oddelenie Policajného zboru B., ktoré mu podaním doručeným 10. decembra 1998 oznámilo nemožnosť doručenia zásielky. Podaním zo 4. mája 2000 žalobkyňa požiadala o zaslanie informácie o stave riešenia podanej žaloby. Krajský súd na túto žiadosť odpovedal podaním z 12. mája 2000, v ktorej ju požiadal o oznámenie, resp. upresnenie rodného čísla žalovaného. Žalobkyňa na žiadosť súdu odpovedala podaním z 31. mája 2000.

Výzvou zo 7. júna 2000 krajský súd požiadal manželku žalovaného o oznámenie miesta jeho trvalého pobytu, ako aj o oznámenie skutočnosti, či ho je ochotná v konaní ako opatrovníčka zastupovať.

Žalobkyňa podaním doručeným 21. augusta 2000 krajskému súdu oznámila postúpenie pohľadávok, ktorých zaplatenie je predmetom sporu vedeného pod sp. zn. 49 Cb 330/96, S., a. s., B. (ďalej len „S., a. s.“).

Krajský súd podaním z 22. júna 2001 opätovne vyzval manželku žalovaného na oznámenie jeho pobytu a skutočnosti, či ho je ochotná zastupovať ako opatrovník, a súčasne ju v ňom upozornil, že prípadné nesplnenie výzvy v stanovenej lehote bude považovať za jej súhlas s ustanovením za opatrovníka. Ing. E. G. podaním doručeným 26. júla 2001 krajskému súdu oznámila, že žalovaný je jej bývalý manžel. Ich majetok po rozvode manželstva bol vyporiadaný ešte v roku 1991, nemá vedomosť o jeho pobyte a jeho záležitosti ju nezaujímajú.

Pokynom z 5. septembra 2001 krajský súd nechal zaslať výzvu žalovanému na vyjadrenie k žalobe pod hrozbou rozhodnutia rozsudkom pre zmeškanie podľa § 153b OSP

a súčasne zaslať výzvu Registru obyvateľov Slovenskej republiky (ďalej len „RO SR“) na oznámenie trvalého pobytu žalovaného (zásielka bola vrátená späť nevyzdvihnutá). Odpoveď bola krajskému súdu z RO SR doručená 13. septembra 2001 (s pôvodnou v žalobe uvedenou adresou žalovaného). Následne bolo o doručenie zásielky požiadaného Okresné riaditeľstvo Policajného zboru B. spolu so žiadosťou o doručenie správy, či sa žalovaný na tomto mieste zdržuje. Odpoveď, v ktorej mu Okresné riaditeľstvo Policajného zboru B. oznámilo, že žalovaný sa na uvedenej adrese nezdržiava, bola krajskému súdu doručená 9. novembra 2001.

Vo veci konajúci sudca nechal pokynom zo 14. februára 2002 vyžiadať od Okresného úradu L. živnostenský list žalovaného a súčasne vyzvať žalobkyňu na predloženie zmluvy o postúpení pohľadávok uzavretej so S., a. s., týkajúcej sa pohľadávok žalovaného spolu s oznámením, či vstupuje do konania a či žiada, aby sa v konaní pokračovalo. Výpis zo živnostenského registra ohľadne žalovaného bol krajskému súdu doručený 4. marca 2002. S. odpovedala na výzvu súdu zo 14. februára 2002 podaním doručeným súdu 11. marca 2002, v prílohe ktorého mu zaslala vyžiadajú zmluvu a súčasne mu oznámila, že na majetok žalovaného podala návrh na vyhlásenie konkurzu a uznesením krajského súdu sp. zn. 51-24 K 24/01 z 23. marca 2001 bol ustanovený predbežný správca.

Krajský súd uznesením č. k. 49 Cb 330/96-Pú-80 zo 4. novembra 2004 pripustil, aby z konania vystúpila žalobkyňa a súčasne aby na jej miesto vstúpila S., a. s. (uznesenie sa nepodarilo doručiť žalovanému).

Listom zo 4. novembra 2004 krajský súd vyzval S., a. s., aby oznámila súdu v lehote 10 dní správne označenie žalovaného vzhľadom na to, že 14. júla 2004 bol na žalovaného vyhlásený konkurz.

Sťažovateľka (M., a. s., so sídlom B.) podaním zo 7. decembra 2004 podala v uvedenej veci návrh na zámenu účastníka v konaní, návrh na späťvzatie žaloby v celom rozsahu a žiadosť o vrátenie súdneho poplatku.

Krajský súd uznesením č. k. 49 Cb 330/96-Pú-108 z 15. decembra 2004 pripustil zámenu účastníkov konania navrhnutú podaním zo 7. decembra 2004 sťažovateľkou.

Dňa 12. januára 2005 krajský súd uznesením č. k. 49 Cb 330/96-Pú-110 rozhodol, že konanie v uvedenej veci zastavuje, účastníkom konania náhradu trov konania nepriznáva a sťažovateľke zaplatený súdny poplatok nevracia.

Sťažovateľka 19. januára 2005 proti výroku tohto uznesenia, ktorým krajský súd rozhodol, že mu zaplatený súdny poplatok vo výške 500 000 Sk nevráti, podala odvolanie. Z obsahu odôvodnenia odvolania vyplýva, že sťažovateľka v ňom z rovnakých dôvodov, aké uviedla aj vo svojej ústavnej sťažnosti, namietala, že krajský súd v tejto veci nesprávne aplikoval § 11 ods. 3 a § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch. Na podporu tohto právneho názoru v ňom sťažovateľka poukázala na judikatúru najvyššieho súdu (uznesenie sp. zn. 3 Obo 33/2000 z 24. februára 2000). V závere svojho odvolania sťažovateľka najvyšší súd požiadala, aby zmenil uznesenie krajského súdu z 12. januára 2005 tak, že rozhodne o vrátení zaplateného súdneho poplatku (kráteného o sumu 100 Sk) na jej číslo účtu, alebo aby napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Pre prípad, že sa najvyšší súd s právnym názorom krajského súdu stotožní, sťažovateľka najvyšší súd požiadala, aby v uvedenej veci pripustil podanie dovolania podľa § 238 ods. 3 písm. a) Občianskeho súdneho poriadku.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 3 Obo 65/2005 z 31. mája 2005 potvrdil uznesenie krajského súdu z 12. januára 2005. Svoje rozhodnutie odôvodnil odvolaním sa na znenie § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch v znení platnom do 31. decembra 2005, podľa ktorého „O vrátení poplatku podľa § 11 nemôže súd rozhodnúť po uplynutí troch rokov od konca kalendárneho roka, v ktorom bol zaplatený“. Zo znenia tohto paragrafu najvyšší súd vyvodil, že o vrátení súdneho poplatku podľa § 11 ods. 3 tohto zákona (§ 11 ods. 3 prvá veta zákona o súdnych poplatkoch platného k 31. decembru 2005 znela „Poplatok splatný podaním návrhu na začatie konania, podaním odvolania alebo dovolania sa vráti, ak sa konanie zastavilo, ak sa podanie odmietlo, alebo ak sa návrh, odvolanie alebo dovolanie vzali späť pred prvým pojednávaním“) nemôže súd rozhodnúť po uplynutí troch rokov od

konca kalendárneho roka, v ktorom bol zaplatený. Právny úkon, s ktorým zákon o súdnych poplatkoch spája právo na vrátenie súdneho poplatku vzhľadom na „nesporne“ zákonom vymedzený začiatok plynutia lehoty, nemožno podľa najvyššieho súdu považovať za právne relevantný. V závere odôvodnenia svojho rozhodnutia najvyšší súd uviedol, že návrhu sťažovateľky na pripustenie dovolania nevyhovuje, pretože podľa neho nejde o rozhodnutie zásadného právneho významu. V rámci odôvodnenia tohto uznesenia sa najvyšší súd k argumentácii sťažovateľky iným rozhodnutím najvyššieho súdu nevyjadril (ani ho vôbec ako súčasť argumentácie sťažovateľky neuvádza).

III.

1. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy „Ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“.

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy „Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné“.

Podľa ustanovenia čl. 20 ods. 1 ústavy „Každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje“.

Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy „Vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu“.

Podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru „Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.“

Predchádzajúce ustanovenie nebráni právu štátov prijímať zákony, ktoré považujú za nevyhnutné, aby upravili užívanie majetku v súlade so všeobecným záujmom a zabezpečili platenie daní a iných poplatkov alebo pokút.“

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2, čl. 152 ods. 4).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležité zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (*mutatis mutandis* II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (*mutatis mutandis* I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

2. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti namietala porušenie základných práv zaručených čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru. K porušeniu uvedených práv malo podľa nej dôjsť tým, že najvyšší súd nesprávne aplikoval v tom čase platné ustanovenie § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch na prípad vrátenia súdneho poplatku z titulu späťvzatia návrhu na začatie konania pred prvým pojednávaním, a teda vo svojom rozhodnutí nezohľadnil zmysel a účel inštitútu vrátenia súdneho poplatku podľa § 11 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, pričom ním použitý výklad týchto ustanovení zákona o súdnych poplatkoch v konečnom dôsledku porušuje jej vyššie uvedené základné práva. Nevrátenie zaplateného súdneho poplatku podľa nej nemá oporu v zákone a opiera sa výlučne o nepresné znenie v tom čase platného ustanovenia § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch. Svoj právny názor sťažovateľka podoprela aj poukazom na judikatúru najvyššieho súdu - uznesenie sp. zn. 3 Obo 33/2000 z 24. februára 2000, ktoré je v úplnom rozpore s napadnutým uznesením z 31. mája 2005.

2.1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru

2.1.1. Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry uviedol, že vykladá a aplikuje čl. 20 ústavy tak, aby jeho výklad a aplikácia boli v súlade s čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru (PL. ÚS 17/00) i s jeho výkladom a aplikáciou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“). Preto aj v tomto prípade ústavný súd námietky sťažovateľky týkajúce sa porušenia práv podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru a čl. 20 ods. 1 ústavy posudzoval spoločne, a to aj z toho dôvodu, že sťažovateľka namietala porušenie týchto práv rovnakým skutkovým stavom, resp. uznesením z 31. mája 2005.

Predmetom ochrany podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru je len „existujúci majetok“, avšak z judikatúry ústavného súdu, ako aj ESLP pod tento pojem možno zahrnúť tiež majetkové hodnoty vrátane pohľadávok, na základe ktorých môže sťažovateľka tvrdiť, že má prinajmenšom „legitímnu nádej“ na ich zhodnotenie (napr. nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 60/04, rozsudok ESLP vo veci Pine Valley Developments LTD. a iní v. Írsko z 29. novembra 1991).

Zaplatený súdny poplatok predstavuje finančné prostriedky, ohľadne ktorých má účastník súdneho konania legitímnu nádej na ich navrátenie za splnenia zákonných podmienok (napr. v rámci náhrady trov konania pri priaznivom rozhodnutí v merite veci alebo pri vrátení súdneho poplatku v zákonom predvídaných prípadoch), a preto ich možno podriadiť pod pojem majetok, resp. vlastnícke právo, ktorému je v súlade s judikatúrou ústavného súdu i EŠLP poskytovaná ochrana podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, ako aj podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru [k pojmu „legitímna nádej“ pozri rozsudok z 28. septembra 2004 vo veci Kopecký v. Slovenská republika (No 44912/98)].

Zo spisového materiálu v uvedenej veci ústavný súd zistil, že sťažovateľka už v rámci odôvodnenia odvolania podaného 17. januára 2005 (doručené krajskému súdu 19. januára 2005) proti uzneseniu krajského súdu z 12. januára 2005 poukazovala na odlišnú judikatúru najvyššieho súdu v skutkovo obdobných prípadoch, konkrétne na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Obo 33/2000 z 24. februára 2000. V uznesení sp. zn. 3 Obo 33/2000 z 24. februára 2000 najvyšší súd logickou interpretáciou v tom čase platných zákonných ustanovení dospel k právnemu záveru, že aj napriek tomu, že ustanovenie § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch neposkytuje možnosť vrátenia súdneho poplatku, ak od jeho zaplatenia uplynuli tri roky, v prípade späťvzatia návrhu pred prvým pojednávaním treba vychádzať nielen z tohto ustanovenia, ale aj z odkazu § 11 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, podľa ktorého má súd povinnosť vrátiť súdny poplatok v prípade späťvzatia návrhu pred prvým pojednávaním. Lehota podľa § 13 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch teda začína plynúť od účinnosti procesného úkonu týkajúceho sa späťvzatia návrhu, lebo najskôr odvtedy vzniká poplatníkovi podľa § 11 ods. 3 prvej vety zákona o súdnych poplatkoch nárok na vrátenie poplatku, dovtedy bol súdny poplatok zaplatený dôvodne.

Existenciu rozdielnej protichodnej judikatúry najvyššieho súdu v skutkovo obdobných prípadoch, ako je vec sťažovateľky, napokon potvrdil vo svojom vyjadrení z 21. októbra 2005 aj predseda najvyššieho súdu.

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že slovné spojenie „právo na ochranu“, ktoré je použité aj v čl. 20 ods. 1 ústavy, implikuje v sebe aj potrebu minimálnych

garancií procesnej povahy, ktoré sú ustanovené priamo v čl. 20 ods. 1 ústavy a ktorých nedodržanie môže mať za následok jeho porušenie popri porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 a nasl. ústavy (I. ÚS 23/01).

Rovnako EŠLP pri rozhodovaní o porušení čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru skúma okrem iného i dodržiavanie procesných pravidiel príslušnými orgánmi [napr. v rozsudku z 21. mája 2002 vo veci Jokela v. Fínsko (No 28 856/95) hovorí tiež o „inherent procedural requirements“ (základných procesných požiadavkách) označeného ustanovenia].

Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

Podľa § 167 ods. 2 OSP ak nie je ďalej ustanovené inak, použijú sa na uznesenie primerane ustanovenia o rozsudku.

Podľa § 157 ods. 2 OSP v odôvodnení rozsudku súd uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

V súlade s vyššie uvedenými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku je teda povinnosťou všeobecného súdu uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia.

V prípade, v ktorom sťažovateľka už v rámci svojho odvolania poukázala na odlišnú ochranu vlastníckeho práva poskytnutú súdom za skutkovo obdobných okolností, nemožno po právnej stránke za dostatočné odôvodnenie považovať iba poukázanie na ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch, na ktorých súd založil svoje rozhodnutie. V uvedenom

prípade bolo potrebné, aby najvyšší súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol aj dôvody, pre ktoré bola sťažovateľkinmu vlastníckemu právu poskytnutá odlišná ochrana, resp. dôvody, pre ktoré je logický výklad príslušných ustanovení zákona o súdnych poplatkoch aplikovaný v rámci rozhodnutí, v ktorých najvyšší súd dospel k protichodným záverom, neprijateľný.

Vypracovaniu dôsledného odôvodnenia tohto rozhodnutia mal najvyšší súd venovať zvýšenú pozornosť o to viac, že vo svojom rozhodnutí zamietol aj návrh sťažovateľky na pripustenie dovolania v uvedenej veci, pretože podľa neho v uvedenom prípade nešlo o vec zásadného významu, čím zamedzil možnosť využitia mimoriadneho opravného prostriedku sťažovateľkou za účelom preskúmania zákonnosti svojho rozhodnutia.

Podľa názoru ústavného súdu sa teda najvyšší súd ustanoveniami § 167 ods. 2 v spojení s § 157 ods. 2 OSP dostatočne neriadil.

2.1.2. K imanentným znakom právneho štátu neodmysliteľne patrí aj princíp právnej istoty (napr. PL. ÚS 36/95). Jeho súčasťou je tiež požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95 a II. ÚS 80/99).

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú rovní aj v právach, základné práva sa zaručujú na nediskriminačnom základe v zmysle čl. 12 ods. 2 ústavy, zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky (čl. 13 ods. 2 ústavy), pričom rovnakú zákonnú ochranu požíva aj vlastnícke právo všetkých vlastníkov (čl. 20 ods. 1 ústavy).

Za diskriminačný možno považovať taký postup, ktorý rovnaké alebo analogické situácie rieši odchylným spôsobom, pričom ho nemožno objektívne a rozumne odôvodniť (mutatis mutandis PL. ÚS 21/00 a PL. ÚS 6/04).

Súčasťou vlastníckeho práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy je tiež požiadavka, aby súdne konanie, v ktorom o ochranu tohto základného práva ide, dôsledne rešpektovalo (s poukazom aj na čl. 152 ods. 4 ústavy) aj ústavné princípy právnej istoty, rovnosti a zákazu diskriminácie.

Keďže najvyšší súd sa pri rozhodovaní v otázke vrátenia súdneho poplatku sťažovateľke v napadnutom uznesení z 31. mája 2005 dôsledne označenými ústavnými princípmi neriadil - lebo s odlišným právnym názorom v inom rozhodnutí najvyššieho súdu sa nevyrovnal a napriek jeho existencii nastolenú otázku nepovažoval za otázku zásadného právneho významu - porušil základné právo sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy, ako aj jej právo podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru.

2.2. K namietanému porušeniu čl. 20 ods. 4 ústavy

Ústavný problém nastolený sťažovateľkou týkajúci sa ústavnej ochrany bol dostatočne vyriešený v predošlej časti, a preto sťažnosti v tejto časti už nebolo vyhovené (bod 4 výroku nálezu).

3.1. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 (pozn. čl. 127 ods. 1 ústavy), a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 (pozn. čl. 127 ods. 1 ústavy) vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1 (pozn. čl. 127 ods. 1 ústavy), obnovil stav pred porušením“.

Keďže napadnutým uznesením najvyššieho súdu z 31. mája 2005 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 20 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy, ako aj jej práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru, ústavný súd toto uznesenie zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 v spojení s podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. V tomto bude viazaný právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde) a jeho povinnosťou bude najmä odstrániť vytýkané nedostatky a rešpektovať relevantné ústavné princípy.

3.2. Diametrálne odlišná rozhodovacia činnosť najvyššieho súdu o tej istej právnej otázke je ústavne neudržateľná. V súčasnosti nie je úlohou ústavného súdu určiť (vzhľadom na princíp subsidiarity), ktorý z odlišných právnych názorov je správny, pretože riešenie tohto problému a zjednotenie rozhodovania je v pôsobnosti najvyššieho súdu. Ústavný súd svojím rozhodnutím iba otvára cestu na riešenie problému v rámci odvolacieho, prípadne dovolacieho konania najvyššieho súdu.

4. Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu požiadala o priznanie náhrady trov konania pred ústavným súdom vo výške 3 046,50 Sk, ktoré bližšie špecifikovala ako súčet odmeny za dva úkony právnej služby spolu s režijným paušálom a DPH.

Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z ustanovení § 1, § 11, § 14 ods. 1, § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb s tým, že predmet konania podľa čl. 127 ústavy pred ústavným súdom, ktorým sú základné práva a slobody, porušenie ktorých sťažovateľ namieta, v zásade nie je oceniteľný peniazmi. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v období od 1. januára 2005 v konaní pred ústavným súdom predstavuje 2 501 Sk a hodnota režijného paušálu 150 Sk.

V súlade s týmito ustanoveniami možno trovy konania vyčísliť ako súčet odmeny za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, písomné podanie na súd) vrátane režijného paušálu ($2 \times 2\,501 \text{ Sk} + 2 \times 150 \text{ Sk} = 5\,302 \text{ Sk}$) a DPH ($19\% \times 5\,002 \text{ Sk} = 950 \text{ Sk}$). Náhrada trov konania v predmetnej veci vypočítaná podľa platnej právnej úpravy spolu predstavuje 6 252 Sk.

Ústavný súd zistil, že uplatnená suma trov právneho zastúpenia spolu 3 046,50 Sk neodporuje platným právnym predpisom, a preto priznal náhradu trov právneho zastúpenia v celej výške uplatnenej právnym zástupcom sťažovateľky.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. marca 2006